

Samenvatting subsidieaanvraag begaafdheid

Ontwerp van een dekkend netwerk voor ondersteuningsvragen rondom cognitief talent voor de regio

Versie: 1.0

Datum: 25 november 2019

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Doelgroep	3
3. Visie en doelstelling.....	5
4. Activiteiten 2019-2023	6
1. Uitbreiden dekkend netwerk	6
2. Dekkend netwerk in kaart	6
3. Inrichting niveaus van ondersteuningsbehoefte.....	7
4. Professionalisering en gezamenlijk leren	8
5. Overige activiteiten	9
5. Tot slot.....	9

Samenvatting subsidieaanvraag begaafdheid¹

1. Inleiding

Begin december 2018 publiceerde het ministerie van OCW de Subsidieregeling begaafde leerlingen PO en VO. De aanleiding was de constatering dat landelijk gezien (hoog)begaafde leerlingen niet altijd genoeg profiteren van het bestaande onderwijsaanbod.

De subsidieregeling heeft tot doel samenwerkingsverbanden en scholen te stimuleren om deze leerlingen extra ondersteuning te geven. Volgens de subsidievoorwaarden kan deze ondersteuning bestaan uit nieuwe activiteiten, het aantrekken of ontwikkelen van meer expertise, maar ook uit het uitbouwen van bestaande arrangementen of voorzieningen. Het ministerie vindt het verder belangrijk dat de kennis over begaafdheid wordt vergroot en beter wordt verspreid, en dat het aanbod voor deze leerlingen wordt uitgebreid. Daarbij vindt het ministerie het belangrijk dat de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden en scholen in het primair en voortgezet onderwijs en overige belangenpartijen in de regio wordt versterkt.

Ook Stromenland heeft een subsidieaanvraag ingediend, in de vorm van een Projectplan Begaafdheid 2019-2023 en een bijbehorend Activiteitenplan. Parallel hieraan is een Beleidskader begaafdheid vastgesteld waarin de doelgroep, de visie en de uitgangspunten van het beleid rond begaafde leerlingen verder is uitgewerkt.

Binnen de regio heeft Stromenland in de afgelopen jaren al stevig geïnvesteerd in onderwijs van begaafde leerlingen. Er is onder andere een tussenvoorziening opgezet in Nijmegen. Hier wordt geprobeerd om leerlingen die zijn vastgelopen in hun ontwikkeling weer richting een positieve *mindset* te bewegen ten aanzien van school en schoolse taken. De leerlingen worden weer in hun kracht gezet, onder meer door te werken aan hun zelfvertrouwen. Het streven is steeds om leerlingen binnen vijf maanden weer terug te geleiden naar het reguliere onderwijs.

Met hulp van de subsidie begaafde leerlingen wil Stromenland de komende jaren verder bouwen aan een dekkend netwerk voor leerlingen met een cognitief talent en een ondersteuningsbehoefte met het streven om het onderwijs aan deze leerlingen zoveel mogelijk te continueren.

De belangrijkste punten uit de aanvraag:

- Stromenland richt zich met dit project op leerlingen met een cognitief talent die vastlopen in het reguliere onderwijs en (tijdelijk) behoefte hebben aan extra ondersteuning.
- Het doel is om de komende vier jaar een steviger dekkend aanbod te ontwikkelen en implementeren dat ervoor moet zorgen dat zoveel mogelijk begaafde leerlingen binnen het reguliere basisonderwijs onderwijs kunnen volgen.
- Stromenland gaat inventariseren wat er op de scholen op dit moment al plaatsvindt in de vorm van extra ondersteuning voor begaafde leerlingen en zal de ontwikkelingen gedurende dit project blijven volgen.
- Stromenland stimuleert de vergroting van expertise op alle niveaus van de uitvoering,
- De ontwikkeling van een doorgaande lijn van voorschool tot en met VO.

2. Doelgroep

Wie behoren precies tot de doelgroep (hoog)begaafde leerlingen? Hoe groot is deze groep? En is deze groep nog verder onder te verdelen?

Het blijkt lastig om het begrip (hoog)begaafdheid wetenschappelijk te definiëren. Bijna alle modellen gaan ervan uit dat kinderen verschillende talenten kunnen hebben. Deze talenten zijn niet alleen linguïstisch of analytisch maar kunnen ook kunstzinnig, praktisch of motorisch zijn.

¹ De volledige subsidieaanvraag is op te vragen per e-mail bij c.lansu@stromenland.nl

Stromenland kiest er nadrukkelijk niet voor om alleen IQ als maatstaf te nemen. Wel is de aanwezigheid van een 'cognitief talent' bepalend, en de vraag of dit talent wordt omgezet in prestaties. Cognitief talent hangt samen met een ander wereldbeeld, andere leerbehoeften en een ander ontwikkelingstempo.

Concreet bestaat de doelgroep, in lijn met de Aanpak Toptalenten van het ministerie van OCW, uit de top 20 procent van de leerlingen. Dat zijn leerlingen die in potentie de 20 procent meest getalenteerde leerlingen zijn waarbij het leren niet altijd vanzelf plaatsvindt. Daarbinnen is een verdere onderverdeling te maken op autoriteit van internationaal expert Maureen Neihart. Zij geeft aan dat 10 procent van de top 20 procent van alle leerlingen behoefte heeft aan extra ondersteuning. Van deze groep heeft wederom 10 procent behoefte aan zware extra ondersteuning. Voor Stromenland gaat het dan om de volgende aantallen:

Totaal leerlingen binnen SWV Stromenland (per 01-10-2017)	31439
Aantal leerlingen top 20%	6288
Begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte (2% van totaal)	629
Begaafde leerlingen met zware extra ondersteuningsbehoefte (0,2% van totaal)	63

Betts & Neihart (2010) geven nog de volgende typering van verschillende begaafde leerlingen:

Profiel Leerling	Beknopte typering
Aangepast succesvol	De aangepaste, succesvolle leerling levert goede prestaties, is perfectionistisch, vermijdt risico en zoekt bevestiging van de leerkracht.
Uitdagend creatief	De uitdagende, creatieve leerling is creatief, komt op voor eigen opvattingen, is competitief, heeft grote stemmingswisselingen, is eerlijk en direct
Onderduikend	De onderduikende leerling ontkent zijn of haar begaafdheid, vermijdt uitdaging, zoekt sociale acceptatie en wisselt in vriendschappen
Risicoleerling (drop-out)	De risicoleerling is creatief, zoekt buitenschoolse uitdaging, isoleert zich zelf, verstoort, presteert gemiddeld of minder, bekritiseert zichzelf en anderen
Dubbel bijzonder	De dubbel bijzondere leerling heeft kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen, werkt inconsistent, presteert gemiddeld of minder (mogelijk als gevolg van een onderliggend leerprobleem), verstoort en reageert af
Zelfsturend autonoom	De zelfsturende, autonome leerling heeft goede sociale vaardigheden, werkt zelfstandig, ontwikkelt eigen doelen, werkt zonder bevestiging, is creatief, komt op voor eigen opvattingen en neemt risico

De ondersteuningsbehoefte van de doelgroep binnen Stromenland valt uiteen in vijf niveaus:

Ondersteuningsbehoefte	Interventies	Invulling
	Niveau 1 Structurele signalering Kernvakken: Structurele differentiatie Begeleiding op 3 niveaus (ook omhoog) Verrijking o.b.v. structureel (vaardigheden)model	Basisondersteuning op alle reguliere scholen

PASSEND
ONDERWIJS

	Niveau 2 Verdergaande diagnostiek/in kaart brengen ondersteuningsbehoeften Begeleiding op 3+ niveau (extra compact + verrijking) Begeleiding van hiaten in kennis en vaardigheden	- Remedial Teaching - Scholen met begaafdheid als thema in schoolondersteuningsplan (bijv. plusklas of verrijkingsklas) - Ambulante begeleiding - Psychodiagnostiek - Arrangementen (individueel of groep)
	Niveau 3: Begaaftheid Voorliggend Begeleiding van dubbel bijzondere leerlingen	Voltijds (hoog)begaafdenvoorziening
	Niveau 4: Beperking Voorliggend - Onderwijsvraag primair Begeleiding van dubbel bijzondere leerlingen Begeleiding van leerlingen met trauma	SBO / SO met kennis (hoog)begaafdheid Tussenvoorziening dubbel bijzonder
	Niveau 5: Beperking Voorliggend - Zorgvraag primair Begeleiding van dubbel bijzondere leerlingen Begeleiding van leerlingen met trauma	Jeugdzorg

Het project uit de subsidieaanvraag richt zich vooral op leerlingen in met een ondersteuningsbehoefte op niveaus 2 t/m 4. Niveau 1 valt onder de basisondersteuning en is een taak van de scholen zelf. Stromenland helpt scholen met de invulling van de ondersteuning vanaf niveau 2. Op niveau 5 is (tijdelijk) geen sprake meer van onderwijs, en is de jeugdzorg primair verantwoordelijk. Dat neemt niet weg dat Stromenland leerlingen op niveau 5 samen met jeugdzorg zo spoedig mogelijk weer terug wil begeleiden naar het onderwijs.

3. Visie en doelstelling

Wat is de visie van Stromenland op beleid voor (hoog)begaafde leerlingen en wat moet het beleid opleveren?

Stromenland vindt het belangrijk dat leerlingen zo thuisnabij en regulier mogelijk onderwijs kunnen krijgen. Ook begaafde leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte horen in het reguliere onderwijs. Hierbij gelden de volgende **uitgangspunten**:

- De ondersteuningsbehoeften van leerlingen staan centraal. Leerlingen met een ondersteuningsbehoefte worden niet bij voorbaat in speciaal voor hen ingerichte voorzieningen geplaatst, maar vinden zoveel mogelijk binnen het reguliere onderwijs een plek.
- Stromenland streeft naar autonomie van een school, bestuur en samenwerking binnen (een deel) van een gemeente/werkeenheden om zelf invulling te geven aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen binnen de beleidskaders van het samenwerkingsverband.
- Stromenland zet zich in voor een onderwijscontinuüm voor alle leerlingen en werkt daartoe nauw samen met partners in de voorschoolse educatie en de jeugdzorg, met ouders en met het VO in het kader van een goede doorgaande lijn van PO van VO.

- Stromenland streeft naar een steeds verdere integratie van regulier onderwijs, SBO en SO, waarbij het tempo en de vorm van dit proces deels bepaald worden door lokale mogelijkheden.

De komende vier jaar breidt Stromenland het **dekkend aanbod** uit op zo'n manier dat zoveel mogelijk begaafde leerlingen op de reguliere basisschool hun onderwijs kunnen volgen. Over vier jaar is de huidige tussenvoorziening dubbel bijzonder niet meer nodig en vinden de begaafde (dubbel bijzondere) leerlingen een plek in het reguliere onderwijs binnen de basisondersteuning of met lichte ondersteuning.

4. Activiteiten 2019-2023

4.1 Uitbreiden dekkend netwerk

Om tot een gezamenlijke definitie en ontwerp van een dekkend netwerk op het gebied van begaafdheid te komen, wordt een stuur- en een werkgroep opgericht. De **stuurgroep** bestaat uit platformcoördinatoren, beleidsadviseur en de bestuurder samenwerkingsverband. De **werkgroep** wordt ingericht als **expertisegroep hoogbegaafdheid** en brengt in kaart welke expertise aanwezig is binnen het samenwerkingsverband, wat er nodig is om de basisondersteuning en de lichte ondersteuning te versterken en om sneller te signaleren en preventief te kunnen werken. Vanuit deze expertisegroep wordt ook de samenwerking gezocht met het samenwerkingsverband VO en de gemeenten in het gebied van het samenwerkingsverband. Hun opdracht wordt:

1.1. In samenwerking met schoolbesturen, gemeente, specialistisch onderwijs en specialistische jeugdzorg ontwerpen van een sluitend dekkend netwerk ;	<i>halverwege 2020</i>
1.2. Organiseren van een startbijeenkomst om draagvlak te creëren,	<i>begin 2020</i>
1.3. een midden bijeenkomst , om de tussentijdse resultaten te delen	<i>zomer 2021</i>
1.4. en een eindbijeenkomst om te evalueren wat er is bereikt en plannen te maken voor de toekomst;	<i>begin 2023</i>
1.5. Opzetten van een netwerk van begaafdheidsexperts in de regio, gericht op kennisdeling en uitwisseling van ervaring;	<i>begin 2020</i>
1.6. Stimuleren dat het beleid zijn weg vindt in het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband en de schoolondersteuningsprofielen van de scholen.	<i>2020-2023</i>

4.2 Kwaliteit dekkend netwerk in kaart brengen en laten groeien

Om goed te weten wat op dit moment de kwaliteit is van het dekkend netwerk rondom begaafdheid, en welke gaten er nog in zitten, vinden op vier momenten in het proces metingen plaats, voorafgegaan door een ontwerpfase:

2.1. Ontwerp digitale enquête en vragenlijst voor diepte-interviews	<i>eind 2019</i>
2.2. Meting voorafgaand aan het ontwerp – Dit wordt gedaan bij de scholen die al kennis of ervaring hebben opgedaan met onderwijs aan begaafde leerlingen. Dit zal vooral een kwalitatieve omschrijving zijn van de activiteiten als informatie voor de stuur- en werkgroep om het ontwerp voor de regio te kunnen voltooien.	<i>eind 2019 / begin 2020</i>

2.3. Nulmeting na ontwerp – Meteen na voltooiing van het ontwerp van het dekkend netwerk wordt een meting in de hele regio uitgevoerd om vast te stellen in hoeverre alle partijen op dit moment al in staat zijn om invulling te geven aan ondersteuningsvragen die van ze verlangd wordt.	<i>halverwege 2020</i>
2.4. Tussentijdse evaluatie: Halverwege het proces wordt er een tussenmeting gedaan om te kijken in hoeverre het gemaakte plan van aanpak is uitgevoerd en tot resultaten heeft geleid. Waar nodig worden op basis daarvan bijstellingen gedaan.	<i>eind 2021</i>
2.5. Eindevaluatie: Na vier jaar vindt een eindmeting plaats, waarna het thema begaafdheid in het vervolg structureel in elk periodieke controle vanuit het samenwerkingsverband wordt meegenomen.	<i>halverwege 2023</i>

De metingen worden waarschijnlijk opgezet in de vorm van digitale enquêtes, nabelondes en diepte-interviews op enkele geselecteerde locaties. De enquêtes moeten een goede balans zijn tussen beknoptheid (het invullen mag niet teveel tijd kosten) en volledigheid: ze moeten voldoende informatie opleveren voor de werkgroep om de uitbreiding van het dekkend netwerk in te kunnen vullen en de ontwikkeling daarvan te kunnen volgen.

4.3 Inrichting niveaus van ondersteuningsbehoefte

De **basisondersteuning** wordt door de schoolbesturen zelf vormgegeven. Bij de **extra ondersteuning** komt het samenwerkingsverband in beeld. Binnen Stromenland is afgesproken dat de primaire verantwoordelijkheid ook hier ligt bij de schoolbesturen, maar dat Stromenland een ondersteunende of faciliterende rol kan spelen. Wel zorgt Stromenland ervoor dat iedereen, zowel kleine als grote schoolbesturen, in gelijke mate gebruik kan maken van de ondersteuningsmiddelen. Een deel van de lichte extra ondersteuning wordt gerealiseerd onder verantwoordelijkheid van Stromenland, dat de regie voert, het personeel aanstuurt en de professionalisering inricht. Op deze manier krijgen alle leerlingen een gelijke vorm van begeleiding aangeboden, geografisch gespreid over de hele regio. Het ondersteunen van de **extra ondersteuning** waarbij het **cognitieve talent voorliggend** is, wordt onder regie van Stromenland door de schoolbesturen zelf vormgegeven. Stromenland organiseert, financiert en professionaliseert een voorziening waarin deze ondersteuningsvragen een plek krijgen, en organiseert ook de toeleiding. Dit wordt in samenwerking gedaan met een van de bestaande besturen. Op deze manier kan Stromenland effectief toezien op de begeleiding van deze leerlingen. De **extra ondersteuningsvragen** waarbij **onderwijsondersteuning** en eventueel de **bepierking voorliggend** zijn worden ingevuld door het speciaal onderwijs uit de regio. Dit gebeurt onder de regie van Stromenland. Tot slot zijn er de **extra ondersteuningsvragen** waarbij de **zorgvraag voorliggend** is; deze worden door de gespecialiseerde jeugd GGZ vormgegeven onder regie van de gemeente. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Niveau	Ingevuld door	Gefinancierd uit/door
Basiskwaliteit	Schoolbesturen	Reguliere lumpsum
Lichte extra ondersteuning	Schoolbesturen, Samenwerkingsverband	Gedecentraliseerde middelen Samenwerkingsverband met eventuele aanvulling op thema
Talent voorliggend extra ondersteuning	Schoolbesturen, Samenwerkingsverband	Samenwerkingsverband
Onderwijs ondersteuning voorliggend extra ondersteuning	Schoolbesturen, Samenwerkingsverband	Samenwerkingsverband

Zorgvraag voorliggend extra ondersteuning	(Hoog)specialistische jeugdzorgaanbieder	Jeugdwet/WMO via JHV
---	--	----------------------

Een extra punt van aandacht is het **signaleren en (h)erkennen van begaafdheid**; voor veel scholen is dit nog een ontwikkelpunt. In sommige regio's wordt al gebruik gemaakt van een signaleringslijst terwijl andere regio's nog zover niet zijn. Dit alles leidt de komende jaren tot de volgende activiteiten:

2.6. In kaart brengen factor begaafdheid bij (dreigende) uitval, ontwikkeling signaleringslijst	2019-2023
3.2 Casuïstiekanalyse van thuiszitters in de regio waarbij (hoog)begaafdheid een factor is	2019-2023
3.3 Multidisciplinaire overleggen	2019-2023
3.4 Begeleiding bij maatwerkoplossingen bij (dreigende) uitval	2019-2023

4.4 Professionalisering en gezamenlijk leren

Om de bovenstaande inrichting waar te maken is het cruciaal dat de juiste personen de juiste kennis hebben om de begeleiding in te kunnen vullen. Hiertoe zet Stromenland in het kader van dit projectvoorstel in op professionalisering op alle lagen van de uitvoering.

Om daadwerkelijk invulling te kunnen geven aan ondersteuningsvragen op elk niveau is vergroting van expertise nodig op minimaal drie niveaus:

1. Het beleid moet op een effectieve manier ingericht en geschreven en vastgelegd zijn.
2. De inrichting van een specifieke onderwijscontext moet passend zijn bij het niveau van ondersteuningsvragen. Als er bijvoorbeeld op meerdere niveaus gedifferentieerd moet worden dan moeten er ook materialen voor aanwezig zijn.
3. Er moet een voldoende mate van competentie zijn bij de specifieke begeleiders die deze groep moet gaan begeleiden, zowel bij onderwijs- als bij zorgpartners; dat geldt zeker voor de zwaardere vorm van extra ondersteuning.

De professionalisering moet aansluiten op het ontwerp van een dekkend netwerk en de resultaten vanuit de metingen. In de metingen is vastgesteld welke onderdelen met het huidige expertiseniveau al kunnen worden ingevuld en voor welke onderdelen nog nadere uitbreiding van expertise noodzakelijk is.

Een aanvulling op deze professionaliseringsslag is het opzetten van leerkringen en professionele leergemeenschappen. Hierin kunnen professionals met en van elkaar leren, zowel in intervisiesetting (met collega's met een gelijk kennisniveau) als in de vorm van supervisie (minder ervaren leerkrachten leren van eigen experts).

Stromenland wil de onderwijsondersteuning binnen de regio bovendien verrijken met een persoonlijke ontwikkelingscomponent, waarbij metavaardigheden van leerlingen centraal staan. Het gaat hierbij om een bewustwordingsproces van hun levenshouding dat bijdraagt aan hun persoonlijke ontwikkeling en vergroting van hun zelfinzicht. Hiertoe zal Stromenland zich oriënteren op verschillende vormen van onderwijs, onder andere op basis van toegepaste positieve psychologie en andere voorbeelden die in de wetenschap voorhanden zijn.

Verder vergroot Stromenland zijn expertise in de casusanalyse van (dreigende) thuiszitters en partiel vrijgestelde leerlingen om helder in kaart te hebben of en in welke mate begaafdheid een rol speelt bij de begeleiding. Hiertoe wordt de verbinding gezocht met verschillende experts uit het land. Daarnaast vergroot Stromenland de kennis van wet- en regelgeving binnen de organisatie om daarbinnen te zoeken naar creatieve maatwerkoplossingen voor onderwijs aan leerlingen met een

complexe casuïstiek. De volgende professionaliseringstrajecten staan de komende jaren op het programma:

4.1 Scholing en procesbegeleiding beleid basisondersteuning bij scholen	2019-2023
4.2 Scholingsaanbod dat leidt tot leerkringen en professionele leergemeenschappen	2019-2023
4.3 Scholing en procesbegeleiding beleid lichte extra ondersteuning bij besturen	2019-2023
4.4 Scholing en procesbegeleiding beleid tussenvoorziening	2019-2023
4.5 Opleiden toeliders namens samenwerkingsverband	2019-2023
4.6 Professionalisering over signalering van (latent) talent en de invloed op andere ondersteuningsvragen	2019-2023

4.5 Overige activiteiten

- Stromenland zoekt naar **symbiosemogelijkheden** tussen regulier onderwijs en speciaal onderwijs, OPDC's of andere verschillende constructies (niet alleen rond het onderwerp begaafdheid, maar voor alle leerlingen);
- Stromenland onderzoekt, voor alle leerlingen, de mogelijkheden voor specifieke constructies rondom **zorgbegeleiding in het onderwijs**, en **onderwijs in zorgomgevingen**.
- Een **doorgaande lijn tussen de voorschool en het primair onderwijs** is belangrijk. Stromenland onderzoekt de mogelijkheden om de aansluiting tussen de voorschool en het primair onderwijs zo soepel mogelijk te laten verlopen en daar gezamenlijk afspraken over te maken.
- Stromenland ondersteunt een begeleidingstraject om de **aansluiting tussen PO en VO** te verbeteren. Hierbinnen wordt verder onderzocht wat nodig is om leerlingen met een complex profiel toch geplaatst te krijgen binnen het VO.

5. Tot slot

Het implementeren van beleid voor het beter bedienen van (hoog)begaafde leerlingen in het onderwijs is een proces van de lange adem. Met hulp van de subsidie begaafde leerlingen hoopt Stromenland de komende jaren een aantal flinke stappen te kunnen zetten vooral op de uitvoering van het beleid en versterking/voortzetting van de bestaande uitvoering. Het is de ambitie om over vier jaar met elkaar een dekkend en zo inclusief mogelijk netwerk te hebben gerealiseerd waarbij geen kind thuis hoeft te zitten en er uiteindelijk voor ieder kind een plek is op een school of andere locatie, met een voor hem of haar zo passend mogelijke combinatie van onderwijs en zorg. De activiteiten die daarvoor in het projectplan zijn uiteengezet vormen het kader, en zullen gedurende het proces nader worden ingevuld en/of bijgesteld. Daarbij wordt dankbaar gebruik gemaakt van de expertise en gedrevenheid die binnen Stromenland en alle betrokken partners al aanwezig is.